

Тема. Образ собору в романі В. Гюго «Собор Паризької Богоматері»

Мета: допомогти осмислити глибину задуму письменника, панорамність зображення життя Середньовічної Франції, ознайомити з системою образів та сюжетом роману; розвивати навички дослідницької роботи, логічного мислення; виховувати щирість почуттів, зацікавленість твором.

Обладнання: опорні схеми, фотографії середньовічних замків, соборів, Собору Паризької Богоматері, карта світу, «Фантастична симфонія» Г. Берліоза.

*Собор Богоматері дуже старий,
але, мабуть, він переживе Париж,
що бачив, як він постав.
Жерар де Нерваль*

Хід уроку

I. Актуалізація опорних знань учнів.

Вчитель. Для історії століття - одна мить. Ось ми вже подумки в ХІХ столітті, в чудовій і прекрасній країні - Франції. На минулому уроці ми з вами відкрили для себе ще одне ім'я - Віктор Гюго. На острові Джерсі у Ла-Манші підноситься пам'ятник Віктору Гюго. Він ніби йде проти сильного вітру: зігнувся, плащ на ньому розвівається. Письменник увесь у боротьбі з натиском океанської бурі. На роковини смерті Віктора Гюго мешканці Джерсі кладуть до підніжжя пам'ятника кілька гілок омели. Омела, за місцевими віруваннями, дає щастя живим і вічну пам'ять померлим. Вірування збувається. Російський письменник Костянтин Паустовський писав: «Це шалена, бурхлива, пристрасна людина. Гюго перебільшував усе, що бачив у житті та про що писав. Таким був уже його кругозір. Життя складалося з гнівних та радісних пристрастей, піднесено та уро чисто висловлених. Музика його книжок так само могутня, як грім океанських приборів. Від неї здригалася земля. І здригалися слабкі людські серця. Він був не тільки лицарем волі. Він був її глашатаєм, її речником».

А до історії французької та світової літератури Віктор Гюго увійшов як славетний майстер слова, котрому були підвладні всі реєстри - від ніжного шепоту закоханих до гучної промови обвинувача. Його творами захоплюється не одне покоління читачів. Давайте згадаємо найяскравіші моменти життя Віктора Гюго. А допоможуть нам у цьому сам письменник і його біограф.

Віктор Гюго. Я був третім, останнім сином офіцера наполеонівської армії Леопольда Гюго та бретонки Софі Требуше. Самі розумієте, у військових «батьківського дому» не буває. Тож і наша родина змінювала міста, села, їхала туди, куди кликала батька військова доля... Острів Ельба, Італія, Іспанія... Згодом батьки розлучилися, і я з матір'ю та братами оселився у Парижі. На мій світогляд великий вплив справила мати. Так уже склалися обставини, що політика багато важила в її житті, а разом із нею і я відчував, що громадське життя не обмине і мене. Пам'ятаю, як підлітком радів, коли дізнався про повернення Бурбонів. Я вчився дихати у напруженій атмосфері сильних пристрастей. На історичній сцені відбувалися події, що захоплювали розум і серце.

Біограф. Віктор Гюго писав: «Моя мати, жінка сильного характеру, навчила мене тому, що людина може витримати будь-які випробування». І це були головні уроки його дитинства і юності. В англійців є крилатий вислів: «Кожен зобов'язаний самому собі». Саме такою людиною був Віктор Гюго. Писати Гюго розпочав у пансіоні Кордье, де разом із братом Еженом здобував досить посередню освіту. Його літературна діяльність була надзвичайно різноманітна. Поезія, проза, драматургія, публіцистика, критика - в усіх цих галузях він залишив яскравий слід. Але для французів він насамперед поет, творами якого вони захоплюються й нині.

Віктор Гюго. У 1818 році я закінчив із відзнакою пансіон Кордьє і Декотра. Батько бачив мене студентом політехніком. А я мріяв про інше. Пам'ятаю, 1816 року на одному зі шкільних зошитів я написав: «Хочу бути Шатобріаном або ніким». Шатобріана тоді було визнано першим поетом Франції. Ще у школі я перекладав із латини поезії Вергілія, складав власні трагедії та оди і навіть одержав 1817 року на поетичному конкурсі відзнаку Академії.

Біограф. Слава поета Гюго була безперечною. «Ця людина, - заявляв Поль Верлен, - стала втіленням могутності... Щоб виміряти його силу, достатньо дослідити творчість поетів, що з'являлися навколо нього. Чого тільки не довелося вигадувати, щоб зберегти своє існування поряд з ним». Одна з найшляхетніших рис характеру Гюго - його здатність співчувати слабким, знедоленим, скривдженим. Тож не випадково стільки почуттів викликають у нас створені ним образи Гаврюша і Козетки, Квазімодо й Есмеральди.

Віктор Гюго. «Все своє життя я боровся за нещасних, знедолених людей не тільки у своїх творах, а й особисто намагався робити їм добро. З 1861 року щонеділі бідні матері приводили в мій дім своїх дітей, і там їх годували обідом. На Різдво влаштовувалась ялинка, роздавались іграшки, одяг, ласощі. Я гаряче боровся й проти смертної кари, завжди з жахом і огидою ставився до неї.

Біограф. У заповіті поет просив, щоб його поховали так, як ховають бідняків. Воля померлого була виконана: тіло Гюго відвезли в Пантеон на такій самій убогій колесниці, на якій відвозять на вічний спочинок принижених і знедолених - тих, кого він захищав усе своє життя. Із свого п'ятимільйонного капіталу, заробленого літературною працею, Гюго залишив півтора мільйона бідним, один мільйон заповів на влаштування притулку для убогих дітей. Всеперемагаюча сила добра - провідна думка всіх творів Віктора Гюго. Не випадково у 1860 році він написав своє кредо: «Я вірю в Бога, Вірю, що у людини є душа. Вірю, що ми відповідаємо за свої вчинки. Вручаю себе Творцю Всесвіту».

II. Оголошення теми і мети уроку.

Вчитель. Глибока, досконала творчість Віктора Марі Гюго належить до вершин французької та світової літератури, має і досі велику популярність. Тому сьогодні на уроці ми розпочнемо знайомство з романом В. Гюго «Собор Паризької Богоматері». Ми розглянемо сюжет роману, місце Собору в системі образів твору і доведемо, що «Собор Паризької Богоматері» - історичний романтичний роман. Ми будемо розвивати навички дослідницької роботи, логічного мислення; виховувати щирість почуттів, зацікавленість твором.

Епіграфом до уроку є слова французького діяча культури Жерара де Нерва ля: «Собор Богоматері дуже старий, але, мабуть, він переживе Париж, що бачив, як він постав».

Що ж таке таємниче, загадкове, незвичайне криється в цій будові? Уважно погляньте на зображення собору Паризької Богоматері. Про цю споруду Гюго писав: «Романське абатство, філософічна церква, готичне мистецтво, єдиновладдя папи, розкол церкви - все розплавилось, змішалось, злилось у соборі Паризької Богоматері. Ця головна церква серед церков Парижа є чимось на знак химери: у неї голова однієї церкви, кінцівка - другої, статура - третьої і щось спільне з усіма». Гюго доводить, що архітектура в середні віки - це інформація, що передається нащадкам, доповнена кожним поколінням. «Кожна хвиля часу залишає на пам'ятнику свій намів, кожне покоління - свій пласт, кожна особистість - додає свій камінь. Тут час - архітектор, а народ - каменярь. Кожний камінь - це не тільки сторінка історії Франції, але й історії науки й мистецтва».

Так як «Собор Паризької Богоматері» — це історичний романтичний роман, з'ясуємо деякі теоретичні поняття.

Словникова робота.

Романтизм - стиль доби і напрям культури на межі XVIII—XIX ст., творчий метод, для якого характерні протиставлення дійсності й романтичного ідеалу, змалювання незвичайних героїв у незвичайних обставинах, заглибленість у внутрішній світ людини.

Роман - велика форма епічного жанру літератури: складний за будовою прозовий твір, у якому широко охоплені життєві події, глибоко розкривається історія формування характерів багатьох персонажів.

Роман історичний - твір, в основі якого історичний сюжет, у художній формі відтворює якусь епоху, певний період історії. У ньому історична правда поєднується з правдою художньою, історичний факт - із художньою вигадкою, історичні особи - з вигаданою

Учитель. Важко сказати з упевненістю, коли у Гюго виник задум написання цього роману. Без сумніву, що над сюжетом і головними темами твору письменник працював протягом великого проміжку часу. Коли ми відкриємо першу частину роману, то можемо прочитати наступне... Докладніше про історію написання цього роману нам розкажуть історики.

1-й історик. На початку 1831 року Гюго завершив роботу над «Собором Паризької Богоматері». Цей великий роман він написав за шість місяців. По суті, йому потрібно було все записати й скомпонувати, оскільки матеріал він збирав і обдумував три роки; прочитав чимало історичних праць, хронік, хартій, грамот; вивчив Париж Людовика XI, оглядав те, що збереглося від старих будівель тієї доби. І знав Собор, його гвинтові сходинки, таємничі кам'яні коморки, старовинні й тогочасні документи. У цьому романі, сподівався він, усе буде історично точним: обстановка, люди, мова. І все-таки цей твір - плід уяви, фантазії.

2-й історик. Адель Гюго, дружина письменника, залишила нам яскраву розповідь про важку працю письменника в осінні і зимові місяці 1830-1831 років: «Он купил себе бутылку чернил и огромную фуфайку из серой шерсти, в которой тонул с головы до пят, запер на замок свое платье, чтобы не поддастся искушению выйти на улицу, и вошел в свой роман, как в тюрьму. Он был грустен. Отныне он покидал свой рабочий стол только для еды и сна. Единственным развлечением была часовая послеобеденная прогулка с друзьями, приходившими его навестить, им он читал иногда написанное за день. После первых глав грусть улетучилась, он весь был во власти творчества: он не чувствовал ни усталости, ни наступивших зимних холодов; в декабре он работал с открытыми окнами. 14 января книга была окончена. Бутылка чернил, купленная им в первый день работы, была опустошена; он дошел до последней строчки и до последней капли, и у него даже мелькнула мысль изменить название и озаглавить роман «Что содержится в бутылке чернил...»

Вчитель. Дія роману відбувається у XV столітті в середньовічній Франції, яка стоїть на порозі Відродження. Починається твір з опису строкатого міського натовпу, соціальних низів. Перед читачами розгортаються масові сцени й картини життя середньовічного Парижа. Що ж це був за час для Франції?

3-й історик. Кінець XV століття в історії Франції - болючий перехід від феодальної роздрібленості до зміцнення монархічної влади. Навіть у великих містах не відчувалося єдиної королівської влади. Основою суперечностей за феодалізмом була власність. Феодали об'єдналися у таємний союз, організатором змови був герцог Бургундський Карл Сміливий. Цей феодальний хижак безперервно воював із сусідами, захоплюючи їхні землі. І Людовик XI у боротьбі з супротивниками не гребував жодними засобами: вдавався до брехні, підкупу. Любив говорити: «Хто не вміє прикидатися, той не вміє царювати». Боротьба між Людовиком XI і Карлом Сміливим тривала 12 років. Зрештою король зазнав поразки і змушений був підписати принизливий для нього мир. Проти підбурих проти Карла Сміливого сусідів. У війні з ними герцог Бургундський загинув. Позбувшись головного супротивника, король згодом поодиночці розправився з іншими. Полонених, які потрапляли до його

рук, Людовик XI багато років тримав у залізних клітках, де вони не могли навіть випростатися на весь зріст.

Вчитель. Як ці історичні факти викладені в художній формі, ви побачили, читаючи роман Віктора Гюго «Собор Паризької Богоматері». Звичайно, Франція - це насамперед Париж, де майже кожна споруда - подвиг історії. Париж - це і старовинний архітектурний ансамбль Палацу правосуддя, це і найголовніше місце столиці - площа Згоди, це і вулиця Свободи, Люксембургський палац, Лувр і, певна річ, Собор Паризької Богоматері.

1-й історик. Гюго стверджує, що Париж XV століття вже був містом-велетнем. Виникло місто на острові Сіте і декілька століть існувало як острів з двома мостами та двома мостовими вежами, що були одночасно воротами і фортецями. Пізніше місто перекинулось через річку, його загородили, і воно почало рости догори. Двори на вулиці звужувались, площі зникали, будинки перестрибували через огорожі і розбігались по передмістю. У XV столітті Париж був розділений на 3 міста, що відрізнялися одне від одного: Сіте, Університет і Місто. В Сіте знаходився Собор Паризької Богоматері, в Місті - Лувр і Ратуша, в Університеті - Сорбонна. Ці три частини створювали єдине ціле. «Всі будови були самобутні, геніальні, доречні і дуже гарні», - пише автор.

2-й історик. Париж неможливий без Гревського майдану, на якому серед інших важливих споруд розміщено місце страти злочинців: ганебний стовп, шибениця, гільйотина та різні механізми тортур. На західному боці Гревського майдану знаходиться Роландова башта, в якій «щурини нора» — келія, де добровільно заточувалися ті, хто піддавав себе великій скорботі або великому покаяттю. В ті часи кожна завершена будівля займала майже стільки місця під землею, скільки і над землею. Кожне місто мало своє сховище: злочинці, які потрапляли до нього, вважались врятованими. Місце страти і тортур, місце добровільного ув'язнення, підземні споруди-в'язниці, місця-сховища злочинців - все це символи феодальної доби та церковної догматики, це їх потворне обличчя, їх жахлива вдача, що все частіше обдурюють натовп бездушністю, свавіллям, безчестям.

3-й історик. Місто було зібранням феодальних володінь, що поділяли його на частини різної форми і розміру. Так, у Парижі було на той час 140 землевласників з правом збирання податків і ще 25 землевласників з правом судової влади. Паризькому єпископу належало 105 вулиць, настоятелю церкви Нотр-Дам-де-Шан - чотири. Всі феодала та церковники лише умовно визнавали короля, а почували себе хазяїнами. Спроби встановити загальноміське законодавство були нездійсненими. Місцеві та судові управління змішувались, стикались, переплутувались, нашаровувались одне на одне, а щільна мережа нічних дозорів, караулів, постів була марною, бо крізь неї вільно проникали грабіж, розбійництво, бунт. Такий адміністративний устрій доводить безпорадність феодального міста, потребує сильної єдиної влади.

Вчитель. Взагалі Париж неможливо уявити без Нотр-Дам де Парі. По всіх країнах світу куполи церков та соборів сягають у небо. А Собор Паризької Богоматері не такий. Його краса - чудове кам'яне вбрання. Навіть легендарні будівлі Парижу не можуть конкурувати з величними стінами Собору. Кожний камінчик цієї споруди про щось промовляє. Дивлячись на Собор знизу, ніби виростаєш разом з ним. Чисельні башти та башточки, тоненькі, стрункі — плід титанічної праці їхніх творців — усі підпорядковані єдиній меті - викликати бажання підвестися якомога вище, підвести очі до Бога.

Учень (виразно читає). В однойменному романі Віктор Гюго так описує цю споруду: «...Усі гармонійні частини прекрасного цілого, зведені одна над одною у п'ять величезних ярусів, розгортають перед очима, багатообразно і водночас пластично, свої незліченні деталі скульптури, різьби й карбування, міцно пов'язані у спокійній величі цілого. Все це — величезна кам'яна симфонія, колосальне творіння однієї людини й одного народу, єдине й складне, немов вірші «Іліади», з якими воно споріднене, чудовий твір спільних зусиль цілої епохи, на кожному камені якого відбиті сотні вияви фантазій робітника, керованої генієм художника; одне слово, це рід

могутнього й плідного творіння людського, подібного до творіння божественного, у якого воно перейняло його подвійний характер: різноманітність і вічність».

Вчитель. Так написати могла тільки людина, безмежно закохана у свою країну. Не випадково в Парижі, в Пантеоні, своєрідному мавзолеї, де поховані найвідоміші діячі Франції, на гробниці Віктора Гюго встановлено національний прапор Франції.

Висновок. Зображуючи Францію XV століття, письменник піддав нищівній критиці необмежену владу короля й ненажерливих феодалів. Робота над романом розпочалася напередодні Липневої революції 1830 року. Народне обурення і протест проти останнього з Бурбонів, подальші липневі події перегукуються з подіями, зображеними в романі. Злам Середньовіччя і початок Відродження - такий же глобальний історичний період, як і перетворення монархи на республіку. Читаючи роман, ми відчуваємо велику любов до християнства. Прихильністю Гюго до християнської віри пояснюється вибір назви твору і головного героя-символа - Собору, величної культової споруди, навколо якої і в якій відбуваються основні події роману.

Перед тим, як перейти до безпосередньої роботи з текстом, складемо пам'ятку.

Автор: Віктор Гюго (1802—1885)

Країна. Франція.

Твір. «Собор Паризької Богоматері».

Дата написання- січень 1831 р.

Жанр- романтичний історичний роман.

Художній напрям- романтизм.

Естетичні принципи: зображення життя в його контрастах, відображення реалій життя, потворне відтіняє красу.

Проблематика: духовне життя, християнська віра, кохання, мораль.

Провідна думка: християнство рятує людей, зробить людину людиною, критика необмеженої влади короля і ненажерливості дворянства.

Конфлікт: боротьба між силами добра і зла, між пасивним народом і здатними на все феодалами.

Сюжет: красуня Есмеральда стає предметом обох чоловіків -антиподів: архідиякона Клода Фроло і дзвонаря Квазімодо. Проте Есмеральда закохана в ротмістра королівських стрільців Феба де Шатопера. Ревнуючи циганку до Феба, архідиякон звинувачує дівчину у чаклунстві, і її засуджують на смерть. Квазімодо рятує Есмеральду від шибениці і переховує в Соборі Паризької Богоматері. Клод Фролло переслідує дівчину; вона гине, лишаючи розбитим серце Квазімодо. Дзвонар, помстившись Клодові за смерть Есмеральди, помирає з туги й безвиході.

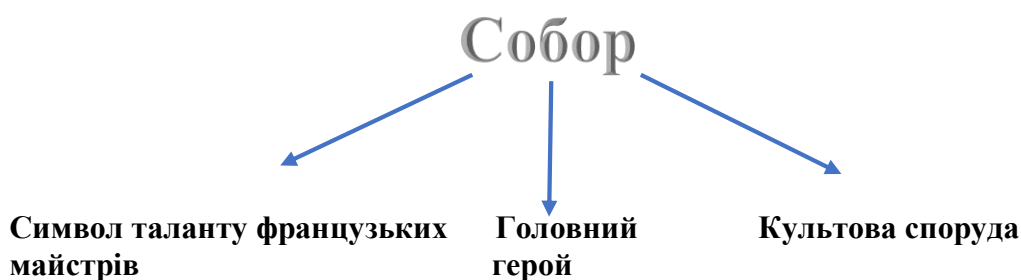
Вчитель. На сторінках роману перед нами розгортаються масові сцени й картини народного життя середньовічного Парижа. Свято на честь прибуття фланрських послів, постановка містерії поета-невдахи Гренгуара, карнавальна процесія з «папою блазнів» на чолі, нарешті, Двір чудес, соціальна клоака колишнього Парижа, — всюди в центрі натовп. Картини тогочасного народного життя сповнені руху й експресії, кольорових контрастів і гри світлостей, - це також «живописний романтизм» в прозовому й історичному планах. Натовп не безликий. У ньому виразно виокремлюються постаті - Есмеральда, Квазімодо, Клод Фролло.

У романі є ще один образ, функціонально надзвичайно важливий, —образ Собору Паризької Богоматері. Він - не просто місце дії твору, а й його ідейно-композиційний центр, грандіозний символ епохи, який виражає її зміст і колорит, і ширше - її філософсько-історичну місію.

1-й історик. Собор Паризької Богоматері, який почали зводити в 1163 р. й завершували на початку XV ст., став феноменом готичного стилю. Стрільчасті шпилі, різнобарвні вітражі, статуї святих, центральна розетка («троянда»), химери - все це задаровувало героїв роману. Понад два століття тисячі каменярів, скульпторів, малярів виводили цей величний символ неповторного таланту кількох

покоління французьких майстрів, який сам Гюго назвав «величною кам'яною симфонією». У соборі поєднуються різні архітектурні стилі - романський, стиль раннього середньовіччя, і готичний - стиль пізнього середньовіччя. За законами естетики, різні стилі не можуть гармонійно зливатися в художню ціле, між ними виникає напруженість, яку Гюго трактує філософськи - як боротьбу влади й народу. Романський стиль символізує абсолютну владу догми, готичний - руйнацію влади. Архітектура вже не належить духовенству. Це архітектура, символічне значення якої - «свобода, народ, людина». Статуї святих, єпископів, королів співіснували у Соборі із зображенням химер і страховиськ. Красиве співіснувало з потворним, і все це відтіняло красу храму, підкреслювало божественну силу добра, що має отримати перемогу над злом. У самому соборі закладено контраст (змішення стилів). На контрасті побудовані й описи вражень, які справляє на людей Собор (жах або захоплення).

Робота з опорною схемою «Що таке Собор Паризької Богоматері?»

Собор символізує роль догматичної церкви - опори феодалізму та фатум - долю героїв роману.

Учитель. Віктор Гюго роману дав назву собору, найсвятішої споруди міста. Середньовічна церква мала неабияку владу над почуттями людей. Письменник, людина цивілізована, передова, захоплюється собором, витвором людського розуму, людських рук. «Патріарх французьких соборів, шляхетний та величний, що являє собою величезну кам'яну симфонію, колосальний витвір і людини, і народу, єдине і складне, чудове поєднання всіх сил цілої епохи, - пише Віктор Гюго, - фантазія робітника, геній художника, витвір, подібний творінню Бога: різнобарвний і вічний ...»

Собор - культова споруда для виконання релігійних обрядів. Сюди люди йдуть із завмиранням у серці, з врою у світле, добре, вічне, з надією на захист та підтримку вищих сил, з любов'ю до Бога та його провідників на Землі - культових служителів. Тут люди сповідаються, очищаються, намагаються подолати в собі хтивість.

Та саме собор у романі стає ареною жажливих подій, саме собор уособлює в собі фатум, долю героїв роману, та чомусь не щасливу і радісну, а саме загибель головних героїв.

Висновок. Отже, Собор виростає до образу-символу. Використовуючи прийом контрасту, автор на тлі піднесеного, духовного розглядає історичний процес як боротьбу добра і зла. Такий художній прийом з особливою силою підкреслює кризу феодалізму і його головної ідео-логічної опори - католицької церкви.

Вчитель. Собор - живий організм, він служить людині чи то на добро, чи на зло. Гюго поселив у соборі двох людей. Хто ж саме?

Учень. Клод Фролло у двадцятирічному віці був призначений священнослужителем Собору Паризької Богоматері. Спочатку його образ приваблює читача. Він наділений неабиякими розумовими здібностями; серйозно і відповідально ставиться до навчання. У 18 років закінчив 4 факультети, досконало знав теологію, право, медицину, вивчав латину, грецьку та давньоєврейську мови.

Клод Фролло любив Собор Паризької Богоматері побожно, любив його внутрішнє значення, прихований зміст, пов'язану з ним легенду, його символіку, його загадковість - все, що уособлює деспотичну владу. В одній із веж собору архієпископ спорудив потаємну келію, про яку говорять: «Там палахкотить саме пекло!». Він проводив хімічні дослідження, шукав філософський камінь. З роками Клод Фролло стає все більш поважною людиною, більш знаючим вчепним, більш суворим священнослужителем і все більш похмурою людиною. Він користувався недоброю славою: його вважали чорнокнижником. Особливо нетерпимим він був до жінок та занадто до єгиптянок і циганок, домігшись від єпископа указу про заборону циганкам танцювати на площі біля собору.

Вчитель. Отже, людина ставала монстром. А Собор - святая святих віруючої людини - надійно приховувала подвійну мораль архієпископа, чий образ поступово і переконливо демонструє крах церковної догми.

А хто ж такий Квазімодо?

Учениця. Квазімодо - потвора, напівлюдина. Він любив собор за красу, за статуру, за гармонію - все те, що символізує свободу. Собор з дитинства був для Квазімодо «гніздом, домівкою, батьківщиною і всесвітом». «Між цим створінням і будівлею була якась таємнича гармонія».

Квазімодо став схожим на Собор Паризької Богоматері, «він наче вріс в будівлю, перетворився в одну з його складових частин». Він здавався не тільки мешканцем, а й змістом собору. Не тільки його тіло, а й дух формувався на зразок собору. Любов і відданість собору скалічили Квазімодо остаточно: ставши з 14 років дзвонарем, він втратив слух. Глухота зробила його німим. Його вдача стала злою, всі його фізичні вади призвели до того, що він став дикуном з почуттям покидька. Тільки дзвони робили його щасливими.

Вчитель. Присутність цієї дивної істоти наповнювала собор подихом життя і загадковістю. Забобонний натовп стверджував, що Квазімодо наче випромінював якусь таємну силу, що оживляла каміння собору, і собор здавався покірним і слухняним. Із зникненням Квазімодо собор став порожнім, бездиханим, мертвим.

Висновок. Ми побачили, що собор уособлює символіку своєї епохи, боротьбу старого і нового, добра і зла, наче жива істота, він голубить і кривдить, покитриває і розвінчує, символізує той контраст, на якому побудований роман.

Вчитель. Яку ж роль відіграв Собор у житті головних героїв?

Учень. Квазімодо судилося бути справжньою душею Собору. Він краще від будь-кого розуміє музику його дзвонів, йому здаються рідними фантастичні скульптури його порталів. Автор зазначає: «Собор був його оселею, його лігвом, його оболонкою. Між ним і старим храмом було стільки глибокого взаєморозуміння, стільки фізичної спорідненості, що Квазімодо приріс до Собору, як черепаха до свого щитка. Шорсткі стіни храму стали його панциром». Квазімодо уникав людей, бо від них мав лише знущання та прокльони, від людської ненависті він ховався у Соборі, де все говорило про доброту, розуміння та любов, яких йому так не вистачало. «Храм був заселений мармуровими статуями королів. Святих, єпископів, які не сміялися йому в лице і завжди дивилися на нього спокійними і доброзичливими очима. Статуї страховиськ та демонів теж не мали до нього ненависті: він був надто подібний до них. Вони охоче глузували з інших людей. Святі були його друзями і благословляли його; страховиська були його друзями і оберігали його. Тому Квазімодо подовгу й щиро виливав перед ними свою душу. Сидячи чи навпочіпки перед якоюсь з цих статуй, він інколи годинами розмовляв з нею. Коли хтось приходив, він утікав, немов коханець, зненацька захоплений під час серенади». Собор допомагає розвинути тим паросткам духовної краси, що з'явилися в душі Квазімодо під впливом кохання до Есмеральди.

Учениця. Саме в Соборі знайшла притулок і захист ця нещасна жертва церковного бузвирства. Чарівну Есмеральду спіткала страшна і трагічна доля: її оточують бруд і потворність, хоча дівчина

всім серцем прагне до краси, світла, кохання. Саме спокій і гармонія, які панували в Соборі, зменшували гіркоту страждань Есмеральди, лікували її змучену душу: «Величні лінії його архітектури, релігійний характер усіх предметів, що оточували молоду дівчину, благочестиві й світлі думки, які ніби видихало це каміння з усіх пор, благотворно впливали на неї всупереч волі. Звуки, що долинали з храму, мали в собі стільки благодаті, були такими урочистими, що заколисували її хвору душу».

Учень. Клод Фролло, відправивши Есмеральду на шибеницю, прагне втекти від самого себе, від людей, від Бога. Страшні моральні тортури завдавали йому нелюдських мук. Напівпритомний Клод пробродив, не знаючи де, цілий день і лише вночі намілювався повернутися до Собору й зайти в храм. І тут «його маячення чи безумство досягло такого ступеня напруженості, коли зовнішній світ перетворюється для нещасного на своєрідний Апокаліпсис, видимий, відчутний, жахливий. Коли він кинувся бігти по церкві, йому здалося, що церква теж захиталася, заворушилася, зарухалася, ожила, що кожна товста колона перетворилася на величезну лапу, яка тупала по підлозі своєю широкою кам'яною стопою, і що весь гігантський Собор перетворився на казкового слона, який пихтів і ступав своїми колонами-ногами, з двома хоботами-баштами й величезним драпуванням замість попони». Сили зла, що керуючись вчинками Клода Фролло, кинули виклик Собору — символу світла, добра, християнства. І Собор ніби висловлює своє незадоволення, попереджає, що архідиякона буде покарано.

Вчитель. Чим є Собор в романі? (*Собор - символ духовності, вічності, християнської культури, християнства, що має вивести людство на шлях добра і справедливості*).

III. Закріплення вивченого матеріалу.

Бесіда.

1. Яке місце займає Собор у системі образів твору?
2. Чому жанр визначено як історичний романтичний роман?

Висновок. Собор є центральним образом роману, світлим образом духовності й віри. Роман побудовано на антитезі. Герої, їх почуття, вчинки, їх ставлення до життя і навіть враження від Собору протиставлені один одному. Весь роман можна назвати великим протистоянням добра і зла, світлого і темного, краси та потворності.

IV. Підсумок.

V. Домашнє завдання.

Знати зміст 4 та 7 книг роману, опрацювати статтю в підручнику.

Зібрати матеріали для характеристики образів Квазімодо, Есмеральди, Клода Фролло.*